Jednací číslo: 71Co 164/2015 - 113

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ostravě rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Radmily Baďurové a soudkyň Mgr. Šárky Bokůvkové a JUDr. Šárky Žmolilové v právní věci žalobkyně **Galiny K.,** bytem xxx, zast. Mgr. Davidem Strupkem, advokátem se sídlem Praha 1, Jungmannova 31, proti žalovanému **Vítězslavu N.**, bytem xxx, zast. JUDr. Alenou Porostlou, advokátkou se sídlem Ostrava-Mariánské Hory, Prostorná 4, **o ochranu žalobkyně proti diskriminaci,** o odvolání žalobkyně proti rozsudku Okresního soudu v Ostravě ze dne 4. března 2015, č.j. 24C 329/2013 - 55,

t a k t o :

I. Rozsudek okresního soudu se **mění** takto:

Žalovaný **je povinen zaslat** žalobkyni do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku dopis následujícího znění:

„Vážená paní K.,

dne 10.9.2013 jsem sdělil osobě, která jednala za Vás, že se nemůžete ucházet o nájem bytu 2+1 v Ostravě v Hulvákách, protože jste romské etnické příslušnosti. Tím jste byla vystavena přímé diskriminaci pro etnický původ v přístupu k bydlení. Za toto jednání se Vám tímto omlouvám“.

Žalovaný **je povinen zaplatit** žalobkyni 60.000 Kč spolu s úrokem z prodlení z této částky ve výši 7,05% od 14.11.2013 do zaplacení do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

II. Žalovaný **je povinen zaplatit** žalobkyni na náhradě nákladů řízení 24.937 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupce žalobkyně.

III. Žalovaný **je povinen zaplatit** žalobkyni náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 12.815 Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, k rukám zástupce žalobkyně.

O d ů v o d n ě n í :

Okresní soud napadeným rozsudkem zamítl návrh žalobkyně na uložení povinnosti žalovanému zaslat omluvu v uvedeném znění (odstavec I. výroku), na zaplacení částky 60.000 Kč s příslušenstvím (odstavec II. výroku) a zavázal žalobkyni k náhradě nákladů řízení žalovanému ve výši 17.000 Kč (odstavec III. výroku).

Okresní soud vyšel ze zjištění, že pracovnicí Poradny pro občanství/ Občanská a lidská práva byl uskutečněn a zaznamenán telefonický hovor s osobou, která se představila jako N. za účelem projevení zájmu o nabízenou možnost bydlení pro žalobkyni s tím, že osoba, se kterou bylo hovořeno, odmítla možnost poskytnutí nabízeného bydlení poté, kdy bylo oznámeno, že by se mělo jednat o osobu romského původu. Na zjištěný skutkový stav okresní soud aplikoval ustanovení zákona č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon) a dospěl k závěru, že žalobě nelze vyhovět. Okresní soud provedl a poté vyhodnotil jako nepřípustný důkaz záznamem telefonního hovoru, neboť tento byl proveden bez souhlasu volané osoby, která nevěděla, že hovor je zaznamenáván. Předmětem hovoru byla otázka zajištění bydlení, což je otázka intimnější a osobnější povahy a nejednalo se tak o obchodní

jednání. Záznam byl pořízen profesionály při běžné činnosti předmětné poradny a v tomto kontextu nelze na žalobkyni pohlížet jako na osobu „slabší“ v rámci jednání s pronajímatelem bytu. Za této situace okresní soud dovodil, že žalobkyně přes poučení ze strany soudu neunesla své důkazní břemeno stran toho, že došlo ke skutečnostem podávajícím se z uvedeného záznamu. Pro případ, že by byl tento důkaz vyhodnocen jako přípustný, dospěl okresní soud k závěru, že žalobkyně neunesla své důkazní břemeno ve vztahu k tvrzení, že volanou hovořící osobou byl právě žalovaný, když z provedených důkazů nelze dojít k jednoznačnému závěru postavenému na rozumné míře jistoty, že osobou, která telefonický hovor „zvedla“, byla právě osoba žalovaného. V rámci telefonního hovoru nebyly uvedeny žádné identifikační údaje týkající se žalobkyně a ze strany poradny se tak jednalo o cíleně a profesionálně vyhledávané jakékoli případy odmítnutí uchazeče o bydlení bez přímého vztahu k žalobkyni. Toto jednání tak nebylo objektivně způsobilé zasáhnout do práv žalobkyně včetně práva na rovné zacházení bez zřetele k rasové, etnické či jiné příslušnosti. Další důvod, pro který okresní soud žalobu zamítl spočíval v tom, že volaná osoba odmítla poskytovat pronájem blíže neurčenému okruhu osob romské etnické příslušnosti. I v případě prokázání skutkových tvrzení žalobkyně, by nedošlo k založení aktivní legitimace žalobkyně dle antidiskriminačního zákona.

Proti tomuto rozsudku podala včasné odvolání žalobkyně a navrhovala, aby byl rozsudek okresního soudu zrušen a vrácen k dalšímu řízení, popř., aby byl změněn tak, že bude žalobě v celém rozsahu vyhověno. Žalobkyně namítala nesprávnost závěru okresního soudu týkající se nepřípustnosti důkazu audiozáznamem telefonického rozhovoru, a to poukazem na příslušná rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu ČR. Poukazovala na slabší postavení žalobkyně jako osoby, která se cítí být obětí diskriminace a která tak má velmi omezené možnosti jak dokazovat, jaké byly záměry a úmysly druhé strany a je tak bez významu, zda telefonát včetně jeho zaznamenání realizovala přímo žalobkyně či osoba jí pověřená. Obtíže spojené se zajištěním důkazu o motivacích k odmítnutí zůstávají shodné, i když žalobkyně využila nabídky služeb subjektu, který byl pro poskytování takových služeb znevýhodněným osobám založen. Dále namítala, že se nevyžaduje, aby určité diskriminační jednání směřovalo vůči konkrétní osobě, když platí, že postačí, je-li obtěžující prvek namířen vůči obecně vymezené skupině, poškozeným tak může být každý člen takové skupiny, který je obtěžujícímu účinku vystaven. Z tohoto hlediska je nepodstatné, že žalovaný nevěděl, s kým konkrétně nepříznivě zachází.

Žalovaný navrhoval potvrzení rozsudku okresního soudu jako věcně správného. Uvedl, že není dána aktivní legitimace žalobkyně, neboť pracovnice poradny v telefonátu nesdělovala jakékoliv údaje, které by se týkaly právě žalobkyně, celý telefonát byl pouze obecný a nebyl tak schopen způsobit žalobkyni jakoukoliv újmu. O nahrávání hovoru nebyl uvědoměn a jedná se tak o důkaz nepřípustný. Na druhou stranu uvedl, že v řízení nebylo prokázáno, že by předmětný hovor vedl právě žalovaný.

Z podnětu podaného odvolání přezkoumal odvolací soud rozsudek soudu I. stupně včetně řízení, které jeho vydání předcházelo a dospěl k závěru, že odvolání je důvodné.

Odvolací soud převzal jako správná skutková zjištění soudu I. stupně, a to zejména ohledně jednání žalobkyně s poradnou, nabídky žalovaného na pronájem bytu a obsahu telefonického hovoru mezi pracovnicí poradny a volanou osobou, která se představila příjmením N. a tato přejímá. U listin a záznamu telefonického hovoru nebylo nutné provést jejich opakování, když okresní soud z nich učinil správná skutková zjištění a jejich obsah je neměnný. Na rozdíl od okresního soudu hodnotil odvolací soud provedený důkaz nahrávkou a záznamem telefonního hovoru jako přípustný, přestože tento byl pořízen bez vědomí volaného. Z rozhodnutí ÚS sp.zn. II.ÚS 1774/14 vyplývá, že za běžných okolností svévolné nahrávání soukromých rozhovorů bez vědomí jejich účastníků hrubým zásahem do jejich soukromí. Zcela odlišně je však třeba posuzovat případy, kdy je tajné pořízení audiozáznamu rozhovoru způsobem pro dosažení právní ochrany pro výrazně slabší stranu významného občanskoprávního sporu, kdy zásah do práva na soukromí osoby, jejíž mluvený projev je zaznamenán, je zde plně ospravedlnitelný zájmem slabší strany právního vztahu, jíž hrozí újma. Věta druhá výše uvedeného rozhodnutí Ústavního soudu pak zcela dopadá na posuzovaný případ.

Z obsahu hovoru jednoznačně vyplývá, že předmětem hovoru byl projevený zájem o nabízenou možnost bydlení, volaná osoba jednala z pozice pronajímatele, volající z pozice zájemce o nabízenou možnost bydlení. Z tvrzení samotného žalovaného vyplývá, že disponuje větším množstvím bytů, které pronajímá za účelem dosažení zisku. Zcela bez významu je pak skutečnost, že samotný záznam byl pořízen pracovnicí poradny, jejíž činností je pomoc sociálně či jinak handicapovaných osob. Lze uzavřít, že žalobkyně byla v tomto vztahu ve slabším postavení a nepřipuštěním tohoto záznamu jako důkazu by bylo její procesní a důkazní situace značně ztížená.

Odvolací soud doplnil dokazování účastnickým výslechem žalobkyně a vyúčtováním telefonních hovorů z Poradny pro občanství za předmětné období, které nelze považovat za nepřípustné novoty dle ust. § 205a o.s.ř. a po tomto doplnění považuje zjištěný skutkový stav za dostatečný pro rozhodnutí ve věci a z tohoto důvodu již další důkazy neprováděl.

Z účastnické výpovědi žalobkyně bylo zjištěno, že měla zájem o vlastní byt, bydlela se svým druhem a dcerou na ubytovně nebo u své matky. Toto jí nevyhovovalo. Druh měl v té době stálou práci a příjem, na bydlení si šetřili. Na základě doporučení navštívila poradnu za účelem pomoci se zajištěním bydlení. Jednala s pracovnicí poradny, na internetu našli inzerát nabízející vhodné bydlení a pověřila pracovnici, aby jejím jménem oslovila pronajímatele a vyjednala podmínky nájmu. Na další schůzce jí pracovnice sdělila, že mluvila přímo s majitelem bytu p. N., který jí řekl, že si nepřeje, aby v bytě bydlela, protože je romského původu. To ji velmi naštvalo. S druhem měli peníze na zajištění bydlení. Byla odmítnuta, aniž by

s ní měl pronajímatel jakékoliv zkušenosti a cokoliv o ní věděl. Poté již hledala ubytování sama bez pomocí poradny, v současné době bydlí s druhem a 2 dětmi v pronajatém bytě. S poradnou dále spolupracovala pouze ve věci podání předmětné žaloby, když v těchto otázkách není zběhlá, avšak s podáním žaloby souhlasila a byla informována o všech krocích, které byly jejím jménem v této věci činěny.

Z podrobného vyúčtování telefonního čísla xxx bylo zjištěno, že dne 10.9.2013 bylo voláno mimo jiné na telefonní číslo xxx.

Po doplnění dokazování vyšel odvolací soud z takto zjištěného skutkového stavu: Žalobkyně se obrátila v září 2013 na neziskovou organizaci Poradna pro občanství, občanská a lidská práva (dále jen poradna), která poskytuje pomoc sociálně slabším občanům mimo jiné také se zajištěním bydlení. Jednala s pracovnicí poradny p. Š., kterou pověřila sjednáním podmínek vybrané nabídky k bydlení, a to jejím jménem. Pracovnice poradny se telefonicky spojila dne 10.9.2013 s žalovaným, který nejprve potvrdil, že má k dispozici volný byt, po zjištění, že zájemce je romského původu, jakékoliv jednání o nájmu odmítl.

Nárok žalobkyně okresní soud správně posoudil dle zákona č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon). Dle ust. § 2 odst. 3 tohoto zákona se přímou diskriminací rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru. Dle ust. § 10 odst. 1, 2 a 3 téhož zákona dojde-li k porušení práv a povinností vyplývajících z práva na rovné zacházení nebo k diskriminaci, má ten, kdo byl tímto jednáním dotčen, právo se u soudu zejména domáhat, aby bylo upuštěno od diskriminace, aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu, a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Pokud by se nejevilo postačujícím zjednání nápravy podle odst. 1, zejména proto, že byla v důsledku diskriminace ve značné míře snížena dobrá pověst nebo důstojnost osoby nebo její vážnost ve společnosti, má též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Výši této náhrady určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Odvolací soud nesouhlasí s právním posouzením věci soudem I. stupně, které je v rozporu s konstantní judikaturou.

Předně je nutno uvést, že z provedených důkazů lze jednoznačně dovodit, že pracovnice poradny telefonovala právě s žalovaným, když ze záznamu telefonického hovoru, jakož i ze svědecké výpovědi svědkyně Š., vyplývá, že volaná osoba se představila příjmením žalovaného, bylo voláno na telefonní číslo, které prokazatelně žalovaný používá ve svém obchodním styku, jakož i v inzerci nabízených bytů, včetně předmětného inzerátu, na který žalobkyně reagovala. Tvrzení žalovaného, že

si na předmětný hovor nevzpomíná a tudíž ho ani nevedl, je nutno vyhodnotit jako ryze účelové.

Odvolací soud nesouhlasí rovněž se závěrem soudu I. stupně, že s ohledem na obecný obsah telefonního rozhovoru bez jakékoliv konkretizace osoby žalobkyně, nemohlo jednání žalovaného objektivně zasáhnout do práv žalobkyně s tím, že odmítl blíže neurčený okruh osob. Svědeckou výpovědí p. Š., jakož i účastnickou výpovědí žalobkyně, bylo jednoznačně prokázáno, že pracovnice poradny jednala z pověření žalobkyně a jejím jménem. Žalobkyně se na toto zařízení obrátila právě za účelem pomoci při zajištění bydlení pro sebe i svou rodinu, přičemž o bydlení jevila opravdový zájem, o čemž svědčí i skutečnost, že v současné době již bydlí se svým druhem a 2 dětmi v jiném nájemním bytě. Procesní obrana žalovaného, že žalobkyně neměla dostatek finančních prostředků na placení nájemného a tudíž nemohla mít opravdový zájem o zajištění bydlení, je zcela bezpředmětná, neboť důvodem odmítnutí žalobkyně nebyla okolnost týkající se finanční solventnosti žalobkyně, ale jedině a pouze její etnická příslušnost.

Jak uvedl Ústavní soud ve svém rozhodnutí sp.zn. II.ÚS 1174/09, k zásahu do práva chráněného čl. 10 Listiny může dojít jednáním se zamýšlenými i nezamyšlenými důsledky, jakož i jednáním směřujícím proti obecně vymezené skupině osob, k níž se jedinec cítí příslušný. Žalobkyně, která se sama cítí být příslušnicí romského etnika, jako určité množině osob, tak může být objektivně dotčena na své osobnosti i v případě formulace vyslovené pouze směrem k této množině osob, tj. bez individualizace osob. Jakákoliv individualizace žalobkyně navíc ani nebyla v tomto případě možná, neboť žalovaný odmítl jakékoliv další jednání a s tím i možnost jakéhokoliv individualizace žalobkyně ihned poté, kdy byla sdělena její etnická příslušnost. Aktivní legitimace žalobkyně a podání žaloby je tedy dána.

S ohledem na výše uvedené odvolací soud shrnuje, že v řízení bylo prokázáno, že žalovaný odmítl možnost pronájmu pro žalobkyni z důvodu její příslušnosti k romskému etniku. V důsledku jednání žalovaného nemohla žalobkyně uspokojit svou potřebu bydlení a zároveň byla označena za osobu, která patří do kategorie osob, které nejsou hodny nároku, kterého se domáhala. Již tato samotná skutečnost je diskriminační a ve značné míře ponižující. Tato informace je stejně ponižující ať je sdělena přímo dané osobě, nebo prostřednictvím pracovníků poradny, na které se obrátila s žádostí o pomoc v dané věci. Žalovaný jednal v důsledku rozdílného diskriminačního zacházení vyvolaného příslušností žalobkyně k romskému etniku. Tím bylo porušeno právo rovného zacházení v přístupu k bydlení. Na tom nic nemůže změnit ani skutečnost, že žalovaný uzavíral nájemní smlouvy s jinými zájemci rovněž romského původu, když z jednání žalovaného vyplývá, že jediným důvodem odmítnutí žalobkyně jako nájemkyně bytu byla pouze skutečnost, že patří k romskému etniku a uzavření jiných nájemních smluv tak nemůže být důkazem, že stejně jednal i vůči ostatním nájemcům.

Odvolací soud tak uzavírá, že jednání žalovaného bylo objektivně způsobilé zasáhnout do práv žalobkyně včetně práva na rovné zacházení k přístupu na bydlení bez zřetele k rasové či etnické či jiné příslušnosti.

Při úvaze o přiměřené satisfakci vyšel odvolací soud z následujících kritérií:

Předmětného jednání se žalovaný dopustil v souvislosti se snahou žalobkyně zajistit si pro sebe a svou rodinu bydlení, které je základní potřebou každého jedince. Prostřednictvím bydlení si fyzická osoba nejen zajišťuje soukromí, ale právě bydlení umožňuje fyzické osobě rozvíjení mezilidských vztahů, založení rodiny a začlenění se do společnosti, přičemž poslední jmenované nabývá na významu právě v souvislosti s etnickými menšinami. Právo na přístup k bydlení tak v sobě obsahuje i právo každého jedince na důstojný život, soukromí a život rodinný. Jednáním žalovaného došlo k porušení práva rovného zacházení k přístupu k bydlení a bylo zasaženo ve značné míře právo na čest a důstojnost žalobkyně. Prostřednictvím jednání žalovaného bylo žalobkyni sdělováno, že patří mezi osoby, které nejsou hodny statku, jehož se domáhají. Újmu na právech žalobkyně by jako závažnou újmu na svých právech pociťovala každá fyzická osoba, která by se nacházela na místě a v postavení žalobkyně. Proto odvolací soud dospěl k závěru, že je na místě přiznat žalobkyni morální satisfakci formou požadované omluvy a relutární náhradu v penězích.

Při úvaze o výši nemajetkové újmy vyhodnotil odvolací soud především závažnost porušeného práva rovného přístupu k bydlení, které se dotýká samotné podstaty existence fyzické osoby v obecné rovině. Za přiměřenou pak odvolací soud považuje nemajetkovou újmu v částce 60.000 Kč, kterážto částka odpovídá nemajetkové újmě v penězích obvykle přiznávané soudy v obdobných řízeních a odráží v sobě základ nároku žalobkyně v návaznosti na závažnost porušeného práva. Zároveň zavázal žalovaného k úhradě úroků z prodlení, jejichž výše byla stanovena v souladu s nařízením vlády č. 142/1994 Sb.

Ze všech těchto důvodů odvolací soud v souladu s ust. § 220 odst. 1 písm. b) o.s.ř. změnil rozsudek okresního soudu tak, jak je uvedeno ve výrocích tohoto rozhodnutí. Žalovaný byl zavázán zaslat žalobkyni omluvu v uvedeném znění a zároveň uhradit nemajetkovou újmu v penězích ve výši 60.000 Kč s příslušenstvím.

V souladu s ust. § 224 odst. 2 o.s.ř. s přihlédnutím k ust. § 142 odst. 1 o.s.ř. byly procesně úspěšné žalobkyni přiznány náklady řízení před soudem prvého stupně. Tyto náklady představují odměnu za 5 úkonů právní služby (převzetí věci, podání žaloby, účast u jednání soudu přesahující 2 hodiny a písemné podání ze dne 27.6.2014) po 3.100 Kč dle ust. § 9 odst. 1 písm. a) vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátní tarif (dále jen vyhl.), tj. celkem 15.500 Kč, 5x režijní paušál po 300 Kč dle ust. § 13 odst. 3 vyhl., tj. celkem 1.500 Kč, to vše navýšeno o 21% DPH ve výši 3.570 Kč, náhradu cestovného ve výši 719 Kč a 639 Kč za 2 cesty vlakem z Prahy do Ostravy k jednání soudu a zpět a náhradu nocležného ve výši 1.006 Kč a soudní poplatek ve výši 2.000 Kč. Celkem tak byly přiznány náklady řízení ve výši 24.937 Kč.

Výrok o náhradě nákladů odvolacího řízení je odůvodněn ust. § 224 odst. 1 s přihlédnutím k ust. § 142 odst. 1 o.s.ř., když procesně úspěšné žalobkyni byly přiznány náklady právního zastoupení za 2 úkony právní služby (podání odvolání a účast u jednání soudu) po 3.100 Kč, tj. celkem 6.200 Kč, 2x režijní paušál po 300 Kč dle ust. § 13 odst. 3 vyhl., tj. celkem 600 Kč, náhradu za ztrátu času za cestu z Prahy do Ostravy a zpět za 14 půlhodin po 100 Kč za každou půlhodinu, tj. celkem 1.400 Kč dle ust. § 14 odst. 1 písm. b) a odst. 3 vyhl., to vše navýšeno o 21% DPH ve výši 1.722 Kč, cestovné za cestu vlakem z Prahy do Ostravy a zpět ve výši 893 Kč a soudní poplatek ve výši 2.000 Kč, tj. celkem 12.815 Kč.

Pokud žalobkyně uhradila soudní poplatek za podání žaloby a odvolání v celkové výši vždy po 5.000 Kč, pak tento byl vybrán a uhrazen na základě nesprávné výzvy soudu. V případě uplatnění nároku na omluvu a zároveň na peněžitou satisfakci se soudní poplatek vybírá toliko dle položky 3 sazebníku soudních poplatků a činí 2.000 Kč. Na okresním soudu tak bude, aby rozhodl o vrácení takto nesprávně vybraných soudních poplatků.

Přiznané náklady řízení byl žalovaný zavázán zaplatit ve lhůtě stanovené dle ust. § 160 odst. 1 o.s.ř. k rukám zástupce žalobkyně (ust. § 149 odst. 1 o.s.ř.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí **je dovolání přípustné,** jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Dovolání je možno podat do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni, k Nejvyššímu soudu ČR v Brně.

V Ostravě dne 13. listopadu 2015

Za správnost vyhotovení:
Eva Gergišáková

JUDr. Radmila Baďurová v.r.
předsedkyně senátu